

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Кафедра теорії та методики музичного мистецтва

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор

з науково-методичної

та навчальної роботи

_____ О.Б.Жильцов

“_____” _____ 2016 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

ЛІТНЬОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

напряму підготовки 6.020204 «Музичне мистецтво»

Інститут мистецтв

2015 – 2016 навчальний рік

Розподіл годин звірено з робочим навчальним планом. Структура типова.

Заступник директора
з науково-методичної
та навчальної роботи

А.О.Таранник

Робоча програма «Літня педагогічна практика» для студентів галузі знань 0202 «Музичне мистецтво», напрям підготовки 6.020204 «Музичне мистецтво», 20 с.

Розробник: **Соболь Наталія Віталіївна**, асистент кафедри теорії та методики музичного мистецтва

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії та методики музичного мистецтва.

Протокол від “___” _____ 2016 року № ___

Завідувач кафедри теорії

та методики музичного мистецтва _____ О.М. Олексюк

(підпис)

Зміст
робочої програми літньої педагогічної практики студентів
за кредитно-модульною системою
освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр»

Пояснювальна записка	4
Структура робочої програми	
1. Опис практики	5
2. Цілі та завдання літньої педагогічної практики, формування компетенцій	6
3. Програма літньої педагогічної практики	9
4. Організація і зміст практики по тижням	10
5. Місце і час проведення практики	11
6. Звітність	12
7. Розрахунок рейтингових балів оцінювання студентів	13
Зразки оформлення звітної документації	16
Рекомендована література	19

Пояснювальна записка

Студенти напряму підготовки 6.020204 «Музичне мистецтво», проходять літню педагогічну практику у VI семестрі (освітньо-кваліфікаційний рівень - бакалавр) на базі літніх дитячих оздоровчих таборів, літніх таборів при загальноосвітніх школах, гімназіях, ліцеях м. Києва чи інших населених пунктів.

Загальна тривалість практики: 3 тижні.

Студент-практикант залучається до позакласного та позашкільного виховного процесу дітей різного шкільного віку на базі літніх дитячих оздоровчих таборів, знайомиться з принципами роботи позашкільного виховного закладу, спостерігає за роботою вихователя (вожатого) та долучається до виховної роботи з дітьми. При цьому він надає необхідну допомогу вихователю (вожатому) в організації навчально-виховного процесу, частково виконує функції педагога-організатора виховних заходів, вивчає інноваційні технології дозвілєвого навчання і виховання, специфіку методичної і виховної роботи закладу такого типу, проводить навчально-виховну роботу з учнями різних вікових груп: основної, молодшої школи.

Після проходження літньої педагогічної практики студенти готують залікову документацію, яка включає в себе щоденник практики, індивідуальний план роботи практиканта, по одному сценарію проведеного залікового загонового виховного заходу та залікового загального таборного виховного заходу, один репертуарний наочний посібник, один змістовий наочний посібник, звіт про проходження практики, відгук від керівника бази практики, характеристику на практиканта від бази практики.

Структура робочої програми

1. Опис практики

Літня педагогічна практика	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика літньої педагогічної практики
<p>Кількість кредитів, відповідних ECTS:</p> <p><i>3 кредити</i></p> <p>Змістовні модулі:</p> <p><i>3 модулі</i></p> <p>Загальний обсяг практики (години):</p> <p>108 годин</p> <p><i>3 тижні</i></p> <p>Тижневих годин:</p> <p><i>36 годин</i></p>	<p>Шифр та назва галузі знань:</p> <p><i>0202 «Мистецтво»</i></p> <p>Шифр та назва напрямку підготовки:</p> <p><i>6.020204 «Музичне мистецтво»</i></p> <p>Освітньо-кваліфікаційний рівень:</p> <p><i>бакалавр</i></p>	<p>Нормативна</p> <p>Рік підготовки: 3</p> <p>Семестр: 6</p>

2. Цілі та завдання літньої педагогічної практики:

Метою літньої педагогічної практики є підготовка студентів до професійної педагогічної діяльності; поглиблення знань, розвиток і вдосконалення комплексних професійно-педагогічних умінь і навичок; ознайомлення з принципами позакласної та позашкільної (дозвіллевої) виховної роботи педагога у літньому дитячому оздоровчому таборі.

Завдання:

1. Актуалізація опорних знань студентів із психолого-педагогічних дисциплін (загальна та вікова психологія, педагогіка, методика викладання музики у школі), їх узагальнення та систематизація.
2. Ознайомлення з принципами роботи вихователя (вожатого) літнього дитячого оздоровчого табору та педагога-організатора.
3. Виробити у студентів вміння і навички самостійної роботи з дітьми та підлітками в умовах дозвілля на час літніх канікул.
4. Отримання психолого-педагогічних, методичних і спеціальних знань, їх застосування у вирішення конкретних педагогічних задач у умовах організації дозвіллевої роботи дітей та підлітків.
5. Ознайомлення з методами і прийомами виховання школярів в умовах літнього відпочинку.
6. Вироблення відповідального ставлення до проведення виховної роботи з дітьми та підлітками.
7. Розвиток творчих здібностей при організації і проведенні занять в гуртках, секціях, клубах за інтересами.
8. Формування і розвиток виконавських умінь і навичок.
9. Розвиток у майбутніх педагогів прагнення до самовдосконалення і професійного самотворення, побудова перспектив професійного самозростання тощо.

У результаті проходження літньої педагогічної практики студент повинен **знати:**

- базові положення нормативних документів у галузі музично-естетичної освіти, зміст основної документації, яка регламентує функціонування літніх дитячих оздоровчих таборів;
- посадові обов'язки вихователя (вожатого) та педагога-організатора у літньому дитячому оздоровчому таборі;
- основні напрямки і проблеми організації позакласної і позашкільної роботи зі школярами різного віку;

- різноманіття форм, методів організації виховної дозвілєвої діяльності дітей в умовах літнього дитячого оздоровчого табору;
- особливості організації виховного процесу у позашкільних закладах та дозвілєвих організаціях;
- методику проведення і підготовки виховних заходів;
- етапи і методику проведення репетиційної роботи зі школярами;
- твори з сучасного та класичного музичного репертуару і вдало його використовувати у навчально-виховних цілях;
- основні закономірності, принципи навчання та виховання;
- основні методи і прийоми навчання та виховання;
- вікові особливості психологічного та фізичного розвитку школярів;
- техніку безпечного поводження на природі, в приміщеннях, у транспорті тощо;
- особливості гігієни та охорони дитячих голосів.

У результаті проходження літньої педагогічної практики студент повинен **вміти:**

- грамотно планувати свою роботу та діяльність школярів;
- заповнювати звітну документацію;
- застосовувати на практиці основні принципи, методи та прийоми навчання та виховання.
- володіти музичним інструментом, базовими знаннями з диригування та вокалу;
- розробляти сценарії і плани-конспекти виховних заходів різних типів, форм, жанрів;
- проводити репетиційну роботу та виховні заходи вцілому;
- надавати першу медичну допомогу;
- використовувати ТЗН;
- спілкуватися з учнями різного віку;
- етично поводитися в колективі.

У процесі проходження літньої педагогічної практики у студента формуються наступні **компетентності:**

1. Світоглядна:

- наявність ціннісно-орієнтаційної позиції;
- загальнокультурна ерудиція, широке коло інтересів;
- розуміння сутності і соціальної значущості майбутньої професії.

2. Комунікативна:

- здатність до міжособистісного спілкування, емоційної стабільності, толерантності;

- здатність працювати у команді;
  - вільне володіння українською мовою відповідно до норм культури мовлення.
3. Самоосвітня:
- здатність до самостійної пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку;
  - спрямованість на розкриття особистісного творчого потенціалу та самореалізацію;
  - прагнення до особистісно-професійного лідерства та успіху.
4. Організаційна:
- Здатність планувати, організовувати, координувати, контролювати та оцінювати діяльність і взаємодію суб'єктів освітнього процесу;
  - уміння організувати роботу дозвіллевих музично-творчих колективів і гуртків.
5. Психолого-педагогічна:
- володіння базовими знаннями з педагогіки і психології та вміння їх реалізувати у музично-педагогічній та культурно-освітній діяльності;
  - знання закономірностей особистісного розвитку людини на різних вікових етапах.
6. Музично-інформаційна і технологічна:
- здатність до самостійного пошуку музичного матеріалу в мережі Інтернет, репертуарних збірках, навчально-методичних посібниках;
  - спроможність застосовувати на практиці знання з основ комп'ютерного аранжування;
  - володіння технологією елементарного звукозапису.

3. Програма літньої педагогічної практики

Змістовий модуль 1. Підготовчо-організаційна діяльність студента-практиканта.

Тема 1. Участь студентів в установчій конференції.

Тема 2. Знайомство з адміністрацією та керівником від бази практики, ознайомлення з нормативною документацією загальноосвітнього навчального закладу або іншої установи на базі якого функціонує літній дитячий оздоровчий табір.

Тема 3. Ознайомлення з матеріальним та технічним оснащенням бази практики.

Тема 4. Вивчення календарного плану роботи та плану виховної роботи.

Тема 5. Знайомство з педагогічним колективом та дітьми.

Тема 6. Складання індивідуального графіку роботи на літній педагогічній практиці практиці.

Тема 7. Вивчення сценаріїв та планів-конспектів уроків з музичного мистецтва, розроблених вчителем-предметником навчального закладу.

Змістовий модуль 2. Навчально-виховна діяльність студентів.

Тема 8. Спостереження та аналіз виховної роботи, проведеної вихователем (вожатого) літнього дитячого оздоровчого табору, іншими студентами-практикантами.

Тема 9. Спостереження та аналіз позакласної діяльності дітей різного шкільного вік .

Тема 10. Аналіз компонентів позакласної роботи вчителя: мета, мотиви, засоби, дії, результат, оцінка.

Тема 11. Ведення конспектів спостережених заходів у щоденнику.

Тема 12. Розробка та написання сценарію виховного заходу для учнів.

Тема 13. Підготовка до виступу та проведення репетиційної роботи з дітьми.

Тема 14. Застосування інноваційних художньо-педагогічних технологій в практиці позакласної та позашкільної роботи вчителя музичного мистецтва мистецтва в умовах діяльності літнього дитячого оздоровчого табору.

Змістовий модуль 3. Проведення фахових заходів.

Тема 15. Визначення форм, методів і прийомів позакласної та позашкільної роботи вчителя музичного мистецтва в умовах діяльності літнього дитячого оздоровчого табору.

Тема 16. Розробка методичних та дидактичних матеріалів, сценаріїв, проведення заходів виховних заходів.

Тема 17. Підготовка звітної документації, участь студентів у звітній конференції.

4. Організація і зміст практики по тижням

- **1-й тиждень:** знайомство з адміністрацією літнього дитячого оздоровчого табору та педагогічним колективом, планом виховної роботи, графіком роботи табору, знайомство із дітьми; складання індивідуального плану роботи під час проходження практики; спостереження за діяльністю вихователя (вожатого) і дітей, формами організації їх діяльності та спілкування всередині загону, за яким закріплено студента-практиканта та між вихователями та дітьми з інших загонів; психолого-педагогічні спостереження за діяльністю вихователя (вожатого) і дітей; проведення виховної роботи; розробка сценарію виховного заходу.
- **2-й тиждень:** складання плану виховної роботи, вибір тем для проведення виховного заходу у загоні, їх узгодження з керівником практики від бази практики; безпосередня робота з дітьми у загоні, за яким прикріплено студента-практиканта; залучення до різних видів роботи, яку виконує вихователь у літньому дитячому оздоровчому таборі; організація та проведення репетиційної та дозвіллевої діяльності; підготовка дидактичних матеріалів, наочних посібників; розробка сценарію виховного заходу; проведення підготовчої роботи для організації виховного заходу; заповнення щоденника педагогічної практики, звітної документації.

- **3-й тиждень:** проведення залікового загального виховного заходу; участь у підготовці та проведенні залікового загального таборного виховного заходу; здійснення різних типів аналізу виховної роботи, яка поводитьься у літньому дитячому оздоровчому таборі працівниками табору, іншими студентами-практикантами; складання конспектів спостереження; заповнення щоденника педагогічної практики; оцінка і самооцінка роботи практиканта в якості помічника вихователя (вожатого) літнього дитячого оздоровчого табору.

5. Місце і час проведення практики

1. Літня педагогічна практика з музичного мистецтва проводиться на базі літніх таборів, які організовані у закладах середньої загальної освіти, з якими Університет заключив договір або інших установ, які мають право на організацію діяльності літніх дитячих оздоровчих таборів.
2. При виборі баз практики необхідно керуватися наступними критеріями:
  - укомплектованість загальноосвітнього закладу педагогічними кадрами, які мають високий професійний рівень;
  - наявність сприятливого психологічного клімату в педагогічному колективі;
  - наявність технічної інфраструктури (комп'ютери, мультимедійні проектори, екрани, засоби телекомунікації) для застосування сучасних інформаційних і комунікативних технологій у виховному процесі;
  - надання умов, які не створюють загроз життю та здоров'ю студентів-практикантів та слугують запорукою їх плідної професійної діяльності.
3. Літня педагогічна практика проводиться на III курсі у VI-му семестрі (травень-червень) протягом 3 тижнів (15 робочих днів).

6. Звітність

Звітна документація здається студентами по завершенню проходження практики протягом наступного тижня керівнику від ВНЗ на кафедру теорії та методики музичного мистецтва.

Вона включає:

I. Щоденник з проходження літньої педагогічної практики, який відображає зміст педагогічної практики (план роботи по дням).

II. Звіт з виконаної роботи, що має наступні розділи:

- 1.1. Індивідуальний план роботи студента – практиканта;
- 1.2. Власне «Звіт студента-практиканта про проходження літньої педагогічної практики»;
- 1.3. Зауваження та пропозиції щодо організації та проведення літньої педагогічної практики;
- 1.4. Відгук керівника від бази практики про проходження літньої педагогічної практики.

III. Один сценарій залікового загонового виховного заходу за підписом керівника від бази практики і керівника практики від Інституту.

IV. Один сценарій залікового загального таборного виховного заходу за підписом керівника від бази практики і керівника практики від Інституту.

V. Один репертуарний наочний посібник, яки включає опис ігор, пісні, танці, орієнтовний перелік та ноти використаного музичного репертуару.

VI. Один змістовий наочний посібник з предмету: ілюстрації, фотографії, відеофільм, приклади декорацій до виховних заходів, презентація тощо.

VII. Характеристика з печаткою, завірена керівником установи, на базі якої студент проходив літню педагогічну практику.

За результатами літньої педагогічної практики проводиться підсумкова конференція на кафедрі теорії та методики музичного мистецтва.

За підсумками літньої педагогічної практики студентам виставляється диференційований залік.

Студенти, які не виконали програму практики, за наявності поважної причини направляються на практику повторно, у вільний від навчання час.

**7. Розрахунок рейтингових балів за виконання завдань
літньої педагогічної практики**

№ п/п	Види діяльності	Максимальна кількість балів
1.	Ведення щоденника практики	10 балів
2.	Підготовка та проведення залікового загонового виховного заходу	20 балів
3.	Підготовка та проведення залікового загального таборного виховного заходу	20 балів
4.	Самостійна та творча робота (виготовлення репертуарного наочного посібника)	15 балів
5.	Самостійна та творча робота (виготовлення змістового наочного посібника)	15 балів
6.	Підготовка та здача звітної документації у відведений час з урахуванням всіх вимог	10 балів
7.	Участь у конференціях (установча та підсумкова)	10 балів (5б./1 конф.)
Підсумковий рейтинговий бал		100 балів

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	відмінно
B	82-89	дуже добре
C	75-81	добре
D	69-74	задовільно
E	60-68	достатньо
FX	35-59	незадовільно з можливістю повторного складання
F	1-34	незадовільний з обов'язковим повторним вивченням курсу

Критерії оцінювання студентів-практикантів за національною шкалою

Оцінка	Критерії
«Відмінно»	<ul style="list-style-type: none"> - глибоке, усвідомлене розуміння завдань музично-педагогічної практики у літньому дитячому оздоровчому таборі; - відмінна підготовка до педагогічної практики: виконання обов'язків помічника вихователя (вожатого), правильне проведення репетиційної та виховної роботи з дітьми; правильне ведення документації, щоденника практики; - відмінне володіння музичним інструментом, голосом; - уміння самостійно підбирати доцільний музичний матеріал, готувати сценарії, опрацьовувати методичну літературу, проявляти свою креативність та готовність творчо працювати на високому рівні; - уміння встановлювати гарний контакт з дітьми, педагогічним персоналом, здійснювати індивідуальний підхід до дітей; - методично вірно аналізувати роботу, що спостерігається студентом та організовувати власну педагогічну роботу; - уміле володіти літературною українською мовою.

«Добре»	<ul style="list-style-type: none"> - достатня підготовку до навчальної педагогічної практики: мати знання з психології, педагогіки, методики музичного виховання, добре володіти музичним інструментом, голосом, виконувати функції помічника вихователя (вожатого) на належному рівні, оформлювати щоденник практики та оформлювати вчасно звітну документацію; - розуміння принципів підбору музичного матеріалу до проведення різних видів і форм організації дозвіллевої діяльності школярів; добре володіння музичним матеріалом з допущенням неточностей у постановці запитань, вказівок; допущення незначних мовних помилок; - підтримання ділового контакту з дітьми та педагогічним персоналом; - здійснювати аналіз роботи, що спостерігається студентом.
«Задовільно»	<ul style="list-style-type: none"> - задовільна підготовка до літньої педагогічної практики, відвідування менше половини відведеного для практики часу, допущення суттєвих помилок у проведенні виховної та репетиційної роботи, у веденні щоденника практики, конспектів та іншої звітної документації; - задовільне володіння музичним інструментом, голосом; - неповний та нечіткий аналіз роботи, що спостерігається студентом та допущення суттєвих помилок під час власного проведення виховної роботи з дітьми; недостатнє використання наочностей; допущення неточних завдань, запитань, вказівок; - проведення музично-виховної роботи українською мовою при наявності мовних помилок.
«Незадовільно»	<ul style="list-style-type: none"> - нерозуміння завдань літньої педагогічної практики у школі, не виконання поставлених задач; невідвідання або часткове відвідування бази практики; - незадовільне оформлення та ведення щоденника практики, звітної документації, відсутність сценаріїв та іншої документації; - незадовільне володіння музичним інструментом; - допущення грубих методичних та мовних помилок, неспроможність до їх виявлення та усунення.

ЗРАЗКИ ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

1. ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОЇ СТОРІНКИ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

Звітна документація про проходження

літньої педагогічної практики

студента Інституту мистецтв

Київського університету імені Бориса Грінченка

напряму підготовки 6.020204 «Музичне мистецтво»

III курс, група _____

ПІБ практиканта

Практика проходила у _____

з ____ по ____ _____ 20__ р.

Керівник практики від кафедри теорії та методики музичного мистецтва

ПІБ керівника

2. **ОФОРМЛЕННЯ ЩОДЕННИКА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ**

1-а сторінка щоденника:

ЩОДЕННИК

з літньої педагогічної практики

студента III курсу, групи _____

Інституту мистецтв

Київського університету імені Бориса Грінченка

ПІБ практиканта

База проходження практики:

Керівник від бази проходження практики:

Керівник практики від Інституту:

2-а сторінка щоденника: назва табору, номер загону, назва загону, дивіз тощо

3-я сторінка щоденника:

Індивідуальний план роботи

<i>Дата</i>	<i>Дата</i>	<i>Дата</i>	<i>Дата</i>	<i>Дата</i>
<i>Вид роботи, заходи</i>	<i>Вид роботи, заходи</i>	<i>Вид роботи, заходи</i>	<i>Вид роботи, заходи</i>	<i>Вид роботи, заходи</i>

4-а сторінка щоденника і далі (5,6,7... сторінки):

<i>Дата</i>	<i>Завдання практики (репетиції, екскурсії, виховна, спортивна робота тощо)</i>	<i>Спостереження та аналіз роботи</i>

3. **ОФОРМЛЕННЯ СЦЕНАРІЮ ЗАЛІКОВОГО ВИХОВНОГО ЗАХОДУ**

1-а сторінка:

Сценарій залікового (загонового/загального таборного) виховного заходу

«_____»,

проведеного студентом(студентами) III курсу

групи _____

Дата проведення: _____

Оцінка за проведення: _____

Підпис керівника від бази практики: _____

Підпис керівника від Інституту: _____

2-а сторінка: мета виховного заходу (дидактична, розвиваюча, виховуюча);
обладнання.

3-я сторінка і далі: дійові особи, зміст виховного заходу (детальний)

Рекомендована література

Основна

1. Апраксина О. А. Методика музикального виховання в школі / О. А. Апраксина. – М. : Просвещение, 1983. – 221с.
2. Олексюк О. М. Музична педагогіка : навч. посіб. / О. М. Олексюк. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – 248 с.
3. Ростовський О. Я. Методика викладання музики в початковій школі. : навч.-метод. посібник / О. Я. Ростовський. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. – 272 с.
4. Ростовський О. Я. Методика викладання музики в основній школі. : навч.-метод. посібник / О. Я. Ростовський. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. – 272 с.
5. Черкасов В. Ф. Теорія і методика музичної освіти / Володимир Черкасов – Кіровоград : РВВ УДПУ ім. В. Винниченка, 2014. – 528 с.

Додаткова

1. Олексюк А. М. Загальні методи навчання в школі / Олексюк А. М. – К.: Рад. Школа, 1973.
2. Державні стандарти загальної середньої освіти в Україні. – К. : ІСДО. 1997.
3. Дмитриєва Л. Г., Черноиваненко Н. М. Методика музикального виховання в школі / Л. Г. Дмитриєва, Н. М. Черноиваненко. – М.: Просвещение, 1989. – 207с.
4. Из истории музикального виховання. (Сост. О. А. Апраксина) – М. : Просвещение, 1990. – 207 с.
5. Кабалевский Д. Б. Виховання ума и сердца. – М. : Просвещение, 1981. – 192 с.
6. Как рассказать детям о музыке (Сост. Д. Б. Кабалевский) – М. : Просвещение, 1992. – 206 с.
7. Концепція середньої загальноосвітньої школи України. – К. : ІСДО, 1990.
8. Концепція позакласної виховної роботи в загальноосвітній школі. – К. : 1991.
9. Коротяєв Б. І. Методи навчально-пізнавальної діяльності учнів / Б. І. Коротяєв. – К. : Освіта, 1991.
10. Печерська Е. П. Уроки музики в початкових класах: навч. посібник / Е. П. Печерська. – К. : Либідь, 2001. – 272 с.
11. Ростовський О. Я. Керівництво процесом сприймання музики школярами. Методичні рекомендації / О. Я. Ростовський. – К., 1990.
12. Струве Г. А. Шкільний хор / Г. А. Струве. – М., 1981.
13. Стулова Г. П. Дидактические основы обучения пению / Г. П. Стулова. – М., 1988.
14. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський. – К., 1978.

15. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1977.
16. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей. Изб. соч. В 2 т. / Б. М. Теплов. – М., 1985.
17. Фіцула М. М. Педагогіка / М. М. Фіцула. – Тернопіль : Навчальна книга, 1997. – 189 с.
18. Хлебнікова Л. О. Навчання музики у школі за системою Д. Б. Кабалевського / Л. О. Хлебнікова. – К., 1986.
19. Хрестоматія по методике музыкального воспитания. Сост. О. А. Апраксина, – М. : Просвещение, 1987. – 272 с.